

HAREN			
Code	-2.07.352.18		Nr. 6570
17 APR 2012			Week
BMO	K		Raad
V&H			W
Dienstv.			B
BORG			S
RMZ			Dir.
S&I	IB		

Gemeente Haren

Accountantsverslag jaarrekening 2011

Ernst & Young Accountants LLP

Leonard Springerlaan 17
9727 KB Groningen
Postbus 997
9700 AZ Groningen

Tel.: +31 (0) 88 - 407 2527
Fax: +31 (0) 88 - 407 2505
www.ey.nl

De Raad van gemeente Haren
T.a.v. de heer O.E. de Vries
Postbus 21
9750 AA HAREN (GN.)

Groningen, 16 april 2012

SVEN-8T3PJN/BJ/65448

Betreft: **Accountantsverslag jaarrekening 2011 gemeente Haren**

Geachte leden van de raad,

Naar aanleiding van onze controle van de jaarrekening 2011 van de gemeente Haren, hebben wij het genoegen u hierbij de uitkomsten van onze werkzaamheden te presenteren. Daarnaast geven wij, vanuit onze natuurlijke adviesfunctie, een aantal aanbevelingen waarmee wij beogen u als raad te ondersteunen in uw kaderstellende en controlerende taak.

De onderwerpen die in dit verslag aan de orde komen, hebben onderdeel uitgemaakt van onze overwegingen bij de bepaling van de aard, het tijdstip van uitvoering en de diepgang van de controlemaatregelen die zijn toegepast in het kader van de controle van de jaarrekening 2011 van de gemeente Haren. De in dit accountantsverslag opgenomen bevindingen doen geen afbreuk aan ons oordeel omtrent de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening 2011.

Het concept van dit verslag is d.d. 29 maart 2012 besproken met de portefeuillehouder financiën. Een afschrift van dit rapport is toegezonden aan het college van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Haren.

Wij stellen het zeer op prijs deze rapportage persoonlijk aan u toe te lichten of eventuele vragen van u te beantwoorden.

Hoogachtend,
Ernst & Young Accountants LLP

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'R.H. Bouman', written over a horizontal line. The signature is stylized and cursive.

drs. R.H. Bouman RA
Partner

Inhoudsopgave

1	Bestuurlijke samenvatting	1
1.1	Goedkeurende accountantsverklaring	1
1.2	Belangrijkste bevindingen	1
1.3	Top 3 bestuurlijke aandachtspunten voor 2012	2
2	Hoe hebben wij de controle ingericht?	4
2.1	Wat is de reikwijdte van onze opdracht	4
2.2	Onze controleaanpak in het kort	4
2.3	De met u afgesproken goedkeurings- en rapporteringstoleranties	5
2.4	Verplichtingen inzake Single information en single audit (Sisa)	6
3	Uw specifieke wensen en aandachtspunten	7
3.1	Inleiding	7
4	Wat zijn de uitkomsten van onze controle?	10
4.1	Totstandkoming jaarrekening 2011	10
4.2	Onze verklaring is goedkeurend	10
4.3	Welke fouten en onzekerheden resteren nog?	12
4.4	Toelichting op fouten en onzekerheden	13
4.5	Welke formele onrechtmatigheden moeten wij rapporteren	13
5	Onze analyse van het resultaat 2011 en het weerstandsvermogen	15
5.1	Nadelig resultaat nader geanalyseerd	15
5.2	Analyse van het weerstandsvermogen	16
6	Onze aanbevelingen naar aanleiding van de controle	19
6.1	Grondbeleid en grondexploitaties	19
6.2	Conclusie waardering voorraad	23

7 Bevindingen controle verantwoording in het kader van Sisa

24

Bijlagen

- 1 Informatie uit hoofde van onze functie als controlerend accountant
- 2 Actuele ontwikkelingen

2011
Uitkomsten controle

1 Bestuurlijke samenvatting

1.1 Goedkeurende controleverklaring

Goedkeurende controleverklaring

Wij hebben bij de jaarrekening van de gemeente Haren een goedkeurende controleverklaring afgegeven met betrekking tot de getrouwheid en rechtmatigheid. De geconstateerde fouten van afgerond € 367.500 (2010: € 0) en onzekerheden van € 0 (2010: € 0) zijn kleiner dan de door u vastgestelde controletolerantie van respectievelijk € 408.630 en € 1.225.890. De rechtmatigheidsfouten hebben betrekking op onrechtmatigheden bij aanbestedingen. Twee dossiers zijn ten onrechte niet Europees aanbesteed.

1.2 Belangrijkste bevindingen

Weerstandsvermogen en financiële positie Haren staat aanzienlijk onder druk

Uit de paragraaf weerstandsvermogen en de jaarrekening van de gemeente Haren kan naar onze mening worden geconcludeerd dat de financiële positie van de gemeente Haren in 2011 is verslechterd en inmiddels aanzienlijk onder druk staat.

Indien het resultaat 2011 volledig zou worden verwerkt in de algemene reserve, zou de AR slechts € 23.000 bedragen. Om die reden heeft het college in haar bestemmingsvoorstel al voorgesteld een tweetal bestemmingsreserves op te heffen. Kijkend naar de overige bestemmingsreserves lijken de toekomstige mogelijkheden daar beperkt.

Terecht werkt het college daarom aan een aantal maatregelen om het tekort uit de afgelopen twee jaren om te buigen, door het herijken van projecten, het faseren van investeringen, nieuwe ombuigingsvoorstellen en efficiencymaatregelen middels samenwerken. In hoeverre deze maatregelen al op korte termijn effect gaan krijgen moet nog worden gezien. Omdat daarnaast nog rekening moet worden gehouden met aanzienlijke nieuwe rijksbezuinigingen (€ 9 - 16 miljard) met gevolgen voor de gemeentefinanciën, het einde van de recessie nog niet in zicht lijkt en er ingrijpende decentralisaties op stapel staan kan naar onze inschatting geconcludeerd worden dat de financiële positie van de gemeente Haren aanzienlijk onder druk staat.

Vorraden juist gewaardeerd

Wij adviseren de gemeente Haren daarom een stresstest uit te voeren, waarbij een analyse wordt gemaakt van de effecten van een slecht weer scenario op de financiële positie van de gemeente en de mogelijke manoeuvreerruimte in meerjarenbegroting.

Door de aanhoudende recessie en het uitblijven van herstel van de economie blijft de waardering van zowel de in exploitatie genomen als de niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG) een belangrijk risico voor gemeenten. De balanspositie grondexploitaties van de gemeente Haren bedraagt ultimo 2011 afgerond € 16,1 miljoen (2010 € 15,9) en maakt hiermee een aanzienlijk onderdeel (18%) uit van het balanstotaal. Het grootste deel hiervan betreft de boekwaarde van Haren Noord van ongeveer € 9,5 miljoen. Daarbij constateren wij dat binnen de grondexploitatieprojecten weinig buffers aanwezig zijn om eventuele vertragingen in de verkopen of andere negatieve ontwikkelingen op te vangen.

Wij hebben de grondexploitaties in detail beoordeeld. Bij het opstellen van de jaarrekening moeten vaak schattingen worden gemaakt. Dat geldt zeker voor de waardering van de voorraden gronden in de huidige tijden van recessie. Daarbij is het mogelijk dat toekomstige gebeurtenissen significant afwijken van de huidige verwachting van het college. Op basis van de huidige informatie kunnen wij echter instemmen met de schattingen van het college en zijn wij van mening dat de gronden juist zijn gewaardeerd.

Attentiepunt raad

Op verzoek van de raad hebben wij extra aandacht besteed aan de waardering van de grond van het gemeentehuis en de risico's in de projectontwikkeling van Meerweg.

Wij zijn van mening dat de gronden van het gemeentehuis juist zijn gewaardeerd. De belangrijkste risico in de ontwikkeling van Meerweg betreffen de tijdige realisatie van het project in relatie tot de EFRO- subsidie en de beschikbare capaciteit binnen de gemeente om het project uit te voeren.

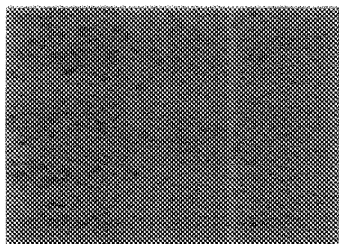
1.3 Top 3 bestuurlijke aandachtspunten voor 2012

Onze top 3:

- 1 Financiële positie en weerstandsvermogen
- 2 Beheersing projecten
- 3 Herijking P&C

Uit onze werkzaamheden blijken meerdere bevindingen en aanbevelingen. Het is van belang hierin een focus aan te brengen. De volgende top 3 zou naar onze mening het komende jaar 2012 met prioriteit moet worden opgepakt:

- 1 Gezien de financiële positie van de gemeente Haren, de doorgaande recessie en mogelijke nieuwe bezuinigingen moeten de maatregelen om het tekort om te buigen de hoogste prioriteit krijgen. Een stresstest zou daarbij een meerjarig inzicht kunnen geven in de ontwikkeling van de financiële positie.

- 2 In het afgelopen jaar is een goede stap gezet in de interne beheersing van de projecten. Het college heeft daarbij een notitie geschreven over de stand van zaken van projecten en de grondexploitatie. Gezien de financiële positie en de risico's in projecten is aandacht hiervoor erg belangrijk.
- 3 In onze managementletter hebben wij geadviseerd om, in samenspraak met raad en college, de bestuurlijke informatie voorziening en planning & controlcyclus verder uit te werken en vast te leggen in een document (zie managementletter 2011).

2 Hoe hebben wij de controle ingericht?

2.1 Wat is de reikwijdte van onze opdracht

Reikwijdte

Conform de aan ons verleende opdracht hebben wij de jaarrekening 2011 van de gemeente Haren gecontroleerd. Deze jaarrekening is onder verantwoordelijkheid van het college van Burgemeester en Wethouders opgesteld. Het is onze verantwoordelijkheid een oordeel te geven over de jaarrekening, als bedoeld in artikel 213, tweede lid, van de Gemeentewet.

Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO) en het door de raad vastgestelde controleprotocol. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

2.2 Onze controleaanpak in het kort

Controleaanpak

Onze controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van zowel de baten en lasten als de activa en passiva, alsmede het voor de naleving van de wet- en regelgeving relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controle-werkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn, maar die niet ten doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de gemeente.

Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving, van de redelijkheid van schattingen die het college van Burgemeester en Wethouders van de gemeente heeft gemaakt en een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Goedkeuringstolerantie
bedraagt afgerond
€ 408.000

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

2.3 De met u afgesproken goedkeurings- en rapporteringstoleranties

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden stelt de raad de goedkeuringstolerantie vast die de accountant bij zijn jaarrekeningcontrole dient te hanteren.

Het normenkader en de goedkeuringstolerantie zijn op 19 december 2011 vastgesteld door de raad.

U heeft ons voor het boekjaar 2011 opgedragen om bij onze oordeelsvorming uit te gaan van de hierna vermelde goedkeuringstolerantie:

Goedkeuringstolerantie	Goedkeurend	Bepanking	Oordeelonthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	≤ 1%	> 1% - < 3%	-	≥ 3%
Onzekerheden in de controle (5 lasten)	≤ 3%	> 3% - < 10%	≥ 10%	-

Op grond van de jaarrekening 2011 bedraagt de goedkeuringstolerantie voor fouten afgerond € 408.630 (1%) en voor onzekerheden € 1.225.890 (3%). Als de goedkeuringstolerantie niet wordt overschreden, kan een goedkeurende controleverklaring worden afgegeven.

Deze goedkeuringstolerantie is een kwantitatief criterium, de uiteindelijke oordeelsvorming is echter altijd een combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve afwegingen.

De rapporteringstolerantie, de maatstaf die geldt voor het rapporteren van fouten en onzekerheden, is door de raad gelijkgesteld aan de goedkeuringstolerantie.

2.4 Verplichtingen inzake Single information en single audit (Sisa)

Sisa verplichtingen

Uw gemeente is op grond van wettelijk voorschrift verplicht de verantwoordingsinformatie voor de met name benoemde specifieke uitkeringen hieromtrent op te nemen in een bijlage bij de jaarrekening op basis van een door het ministerie van BZK voorgeschreven model. Bij de controle van deze bijlage betrekken wij de door het ministerie van BZK hiervoor gegeven aanwijzingen (Circulaire Single Information Single Audit 2011, waarin onder andere opgenomen de Nota verwachtingen accountantscontrole 2011).

De hierbij geconstateerde fouten en onzekerheden dienen op grond van het BADO in het verslag van bevindingen te worden opgenomen indien de navolgende rapporteringstolerantie per specifieke uitkering wordt overschreden:

- ▶ € 10.000 indien de omvangbasis kleiner dan of gelijk aan € 100.000 is;
- ▶ 10% indien de omvangbasis groter dan € 100.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1.000.000 is;
- ▶ € 100.000 indien de omvangbasis groter dan € 1.000.000 is.

In hoofdstuk 7 van dit verslag rapporteren wij hierover.

3 Uw specifieke wensen en aandachtspunten

	3.1 Inleiding
Aandachtspunten van de raad	<p>Wij vinden het van groot belang onze controle af te stemmen op de specifieke situatie van de gemeente Haren en de wensen van onze opdrachtgever. Op die wijze kunnen wij nog gericht toegevoegde waarde leveren. U heeft ons gevraagd dit jaar specifiek aandacht te besteden aan de volgende onderwerpen:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ waardering grond gemeentehuis; ▶ project ontwikkeling Meerweg.
Waardering grond gemeentehuis i.o.m. het BBV	<p>De raad heeft ons gevraagd of wij de gekozen waardering van de grond van het gemeentehuis in overeenstemming is met de geldende waarderingsregels, op basis van het BBV.</p> <p>Het BBV stelt dat activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs (artikel 63). Onder de verkrijgingsprijs wordt door het BBV verstaan de inkoopprijs en de bijkomende kosten.</p> <p>Gemeente Haren heeft in 2006 de grond inclusief de opstal (postkantoor) van 889 m² gekocht van TNT Real Estate BV. Voor het verkrijgen hiervan is door de gemeente Haren een aankoopbedrag betaald van € 1,8 miljoen euro. De verkoop is notarieel geregeld en vastgelegd. Nadien zijn nog kosten gerealiseerd voor onder andere de sloop van het bestaande opstal. Deze kosten zijn ook toegerekend aan de grondwaarde. Gezien het feit dat deze kosten in voorgaande jaren zijn gerealiseerd hebben we ten aanzien van deze kosten geen specifieke detailwerkzaamheden uitgevoerd. Wij zijn van mening dat deze sloopkosten onder de noemer van bijkomende kosten op basis van het BBV toegerekend mogen worden aan de grondwaarde.</p>
Risico's subsidie Meerweg met name in vertraging project	<p>De audit commissie heeft ons gevraagd om in de controle extra aandacht te besteden aan de risico's voor de gemeente Haren in relatie tot het verwerven van de subsidies welke zijn toegekend voor het project Meerweg. De mogelijke risico's moeten daarbij worden gezien in relatie tot de planning en de voortgang van het project.</p>

Wij willen benadrukken dat wij geen volledige risicoanalyse hebben uitgevoerd, maar door middel van het bestuderen van documentatie en een gesprek de belangrijkste risico's hier benoemen.

In 2008 is een structuurvisie voor de Meerweg "Meerweg ontwikkelt Meer" opgesteld. Deze structuurvisie is gericht op het ontwikkelen van het gebied de Meerweg en het versterken van de gebiedskwaliteiten. Hiermee wordt de kwaliteit van het gebied verhoogd en worden de gebruiksmogelijkheden (o.a. openbaarheid en recreatie) verbeterd. In de oorspronkelijk opzet van het project werd rekening gehouden met een totaal aan te realiseren kosten van ca. € 11 miljoen, echter in de meest recente plannen wordt rekening gehouden met een bedrag van ca. € 8,6 miljoen aan kosten.

Het project wordt voor een groot deel gefinancierd met subsidies en cofinanciering (totaal verwachte opbrengsten € 5 miljoen). Voor het overige deel van de inkomsten wordt uitgegaan van ca. € 3,6 miljoen aan particuliere en gemeentelijke bijdragen. Een belangrijk risico is dan ook het binnenhalen van de subsidies en cofinanciering om de lasten voor de gemeente Haren binnen de gestelde kaders te houden. Hiervoor is het van belang dat sprake is van een goede projectbewaking en dat hierbij voldoende aandacht is gedurende de uitvoering van het project voor de gestelde voorwaarden door de subsidieverstrekkers.

De raad van gemeente Haren is 20 maart 2012 geïnformeerd over de stand van zaken van de diverse projecten, waaronder het project Meerweg. Eén van de onderwerpen die hierbij ter sprake is gekomen is de voortgang en de risico's binnen dit project. Daarbij is toegezegd dat de raad in juni 2012 opnieuw wordt geïnformeerd over de stand van zaken rondom het project Meerweg.

De einddatum voor de toegekende EFRO-subsidie (€ 3,2 miljoen) is oktober 2014. De einddatum van de subsidie Kaderrichtlijn Water (KRW) (€ 0,5 miljoen) is eind 2015. Naar wij hebben begrepen is een verlenging van de einddatum voor de EFRO-subsidie niet mogelijk. Het grootste risico is daarom gelegen in het feit dat het project niet voor de genoemde einddatum wordt gerealiseerd en de gemeente Haren (een deel van) de subsidie niet kan declareren. De kans op vertragingen in het project is op dit moment erg actueel vanwege de besluitvorming door de provincie over het al dan niet doorgaan van de Ecologische Hoofd Structuur (EHS) en mogelijke juridische procedures en bezwaren. De realisatie van de EHS heeft gevolgen voor een deel van het project, waaraan ook de subsidie is gekoppeld. Op bestuurlijk niveau wordt actief overleg gevoerd over de EHS en eventuele compensaties indien deze vertraagd of niet door mocht gaan. Harde afspraken zijn hierover nog niet gemaakt.

Naast de planning in relatie tot de subsidievoorwaarden is intern ook geconstateerd dat gemeente Haren over onvoldoende capaciteit beschikt om het project in goede banen te leiden. Momenteel wordt nog gebruik gemaakt van extern bureau voor de projectleiding (dit contract loopt in september 2012 af) en binnen de subsidievoorwaarden is het maar beperkt mogelijk kosten voor projectleiding te declareren. Mede als gevolg van de kostenreductie van het totale project Meerweg, is de procentuele bijdrage van de EFRO subsidie ook afgenomen en daarmee het budget voor projectleiding. Om het project op een deugdelijke wijze en tijdig uit te voeren is het van belang dat nog een goede oplossing wordt gevonden voor het capaciteitsvraagstuk.

In juni 2012 zullen opnieuw een aantal belangrijke beslissingen in het project genomen moeten worden. In dit stadium zullen enkele grote investeringsbeslissingen/aanbestedingen moeten worden gedaan. Wij adviseren om op dit kritische moment in het project een goede (risico)overweging te maken ten aanzien van het project.

4 Wat zijn de uitkomsten van onze controle?

In dit hoofdstuk behandelen wij de uitkomsten van onze werkzaamheden naar aanleiding van de controle van de jaarrekening.

4.1 Totstandkoming jaarrekening 2011

Wij zijn van mening dat de totstandkoming van de jaarrekening van de gemeente Haren kan worden verbeterd (zelfcontrolerend vermogen). Bij de start van de jaarrekeningcontrole was de jaarrekening weliswaar gereed, maar diverse belangrijke onderdelen van het jaarverslag (b.v. inleiding, paragraaf weerstandsvermogen, financiële analyse bedrijfsvoering) ontbraken nog. Ook de onderbouwing van diverse onderdelen van de jaarrekening op basis van de afgesproken lijst op te leveren stukken kan nog verbeterd worden.

Wel constateren wij een zeer coöperatieve en prettige samenwerking gedurende de controle en zien wij met name rondom de interne beoordeeling van de grondexploitatie een duidelijke verbetering.

Wij adviseren de gemeenten de totstandkoming van de jaarrekening te evalueren en geven de gemeente Haren in overweging om de komende jaren de afronding van de jaarrekening en de controle in een later stadium te plannen. Het voordeel hiervan is dat in een dergelijk geval eerste de jaarrekening intern voldoende afgerond en besproken kan worden voordat de controle wordt uitgevoerd. Hierdoor kan ook de controle efficiënter worden uitgevoerd (meer top-down en gericht op hoofdlijnen en risico's).

4.2 Onze controleverklaring is goedkeurend

Wij hebben bij de jaarrekening van de gemeente Haren een goedkeurende controleverklaring afgegeven met betrekking tot de getrouwheid.

Zelfcontrolerend Vermogen bij de totstandkoming van de jaarrekening kan verbeterd worden

De jaarrekening is getrouw

	<p>Dit betekent dat het jaarverslag en de jaarrekening 2011 zijn ingericht in overeenstemming met het BBV en de in de programmarekening opgenomen balans en toelichting en rekening van baten en lasten een getrouwe weergave zijn van de financiële positie en baten en lasten van de gemeente Haren.</p>
De jaarrekening is rechtmatig	<p>Wij hebben bij de jaarrekening van de gemeente Haren een goedkeurende controleverklaring afgegeven met betrekking tot de rechtmatigheid. Dit betekent dat de baten en lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2011 in overeenstemming zijn met de door de raad vastgestelde wet- en regelgeving.</p>
Jaarverslag niet strijdig met de jaarrekening	<p>De jaarrekening en het jaarverslag dienen te worden opgemaakt in overeenstemming met het BBV. Wij hebben vastgesteld dat de jaarrekening 2011 van uw organisatie geen materiële afwijkingen vertoont ten opzichte van de voorschriften van het BBV. Daarnaast is door ons nagegaan of het jaarverslag de minimale wettelijk voorgeschreven informatie bevat en of de inhoud van dit verslag geen tegenstrijdigheden bevat met de door ons gecontroleerde jaarrekening. Wij hebben vastgesteld dat de inhoud van het jaarverslag niet strijdig is met de jaarrekening.</p>
Belangrijke voorwaarden: ongewijzigde vaststelling	<p>Wij zijn er bij ons oordeel van uitgegaan dat de raad de nu overlegde jaarrekening ongewijzigd vaststelt. Indien er nog wijzigingen worden aangebracht in de definitieve vorm van de jaarrekening dienen wij deze te beoordelen alvorens onze controleverklaring hierbij mag worden opgenomen.</p>

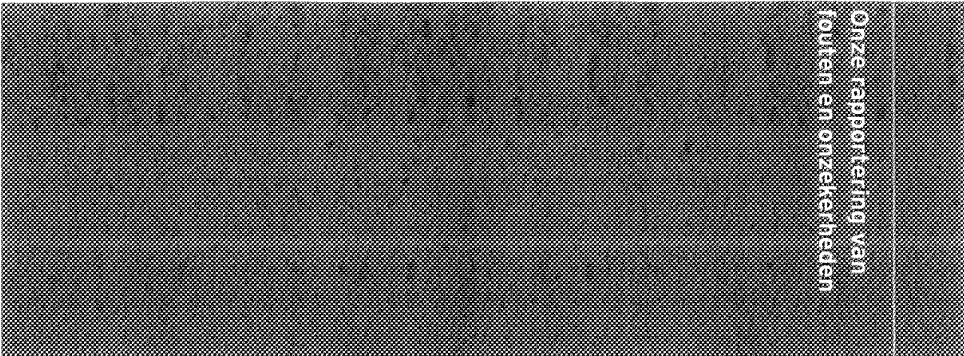
4.3 Welke fouten en onzekerheden resteren nog?

In de onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de belangrijkste bevindingen naar aanleiding van de uitgevoerde controles:

Controleverschillen per onderdeel	Fouten	Onzekerheden	Verwijzing
Getrouwheid			
-			
Rechtmatigheid			
- Inkoop en aanbestedingen	€ 367.500		
Totaal	€ 367.500	€ 0	
Tolerantie	€ 408.630	€ 1.225.890	

De geconstateerde fouten ad € 367.500 en onzekerheden ad € 0 zijn kleiner dan de door u vastgestelde controletolerantie van respectievelijk € 408.630 en € 1.225.890.

Op basis daarvan kunnen wij bij de jaarrekening 2011 zowel betreffende de getrouwheid als de rechtmatigheid een goedkeurende controleverklaring verstrekken.

4.4 Toelichting op fouten en onzekerheden

Onderstaand vindt u een korte toelichting op fouten en onzekerheden met betrekking tot getrouwheid en rechtmatigheid.

€ 367.500 aan
onrechtmatigheden inkoop
en aanbestedingen

In onze managementletter van 2011 hebben wij gerapporteerd dat (nog) onvoldoende interne controle wordt uitgevoerd op het juist en rechtmatig aanbesteden van diensten, leveringen en werken. Als gevolg hiervan hebben wij verzocht om per eindejaar een inkoopanalyse uit te voeren om vast te stellen of eventuele diensten, leveringen of werken Europees aanbesteed hadden moeten worden.

Uit deze extra controle is naar voren gekomen dat in twee gevallen ten onrechte niet Europees is aanbesteed, wat leidt tot een totale fout van ca. € 367.500.

Bij onze controle hebben wij ons specifiek gericht op de Europese aanbestedingsregels, omdat het interne inkoop- en aanbestedingsbeleid buiten het normenkader staat en daarmee geen onderdeel uitmaakt van onze controle. Intern heeft hierop wel toetsing plaatsgevonden en zijn ook bevindingen geconstateerd. Het college heeft in 2011 een inkoopcoördinator aangesteld, die zich bezig gaat houden met het inkoop- en aanbestedingsbeleid.

4.5 Welke formele onrechtmatigheden moeten wij rapporteren

Formele onrechtmatigheden

Een formele rechtmatigheidsfout doet zich voor op het moment dat bij bepaalde handelingen wordt afgeweken van de geldende interne en externe wet- en regelgeving, welke echter geen financiële consequenties hebben die in de jaarrekening tot uitdrukking moeten worden gebracht. Een formele fout zijn wij wel verplicht te melden in ons accountantsverslag, maar worden niet gekwalificeerd als een rechtmatigheidsfout voor het accountantsoordeel.

Bij de intern uitgevoerde rechtmatigheidsonderzoeken zijn bij een aantal processen formele onrechtmatigheden geconstateerd. Hieronder hebben wij de aard van de geconstateerde formele rechtmatigheidsfouten weergegeven.

Bij de controle op onder meer de processen WMO, Inkopen en subsidieverstrekingen is geconstateerd dat de dossiers niet altijd volledig zijn. Deze bevindingen hebben echter geen directe financiële consequenties en zijn derhalve aangemerkt als formele onrechtmatigheden. Hiervoor hebben wij in onze managementletter 2011 reeds aanbevelingen gedaan.

In het afgelopen jaar zijn aanbestedingen gedaan die binnen de Europese aanbestedingsregels als een Zb-dienst gecategoriseerd worden. Dit betekent dat hiervoor een beperkte aanbestedingsregime geldt; de gunning van de opdracht dient binnen 48 dagen na gunning aan de Europese Commissie verzonden te worden. Deze melding heeft niet plaatsgevonden. Hierdoor is sprake van een formele rechtmatigheidsfout en heeft geen verdere consequenties voor ons oordeel in relatie tot de financiële rechtmatigheid.

5 Onze analyse van het resultaat 2011 en het weerstandsvermogen

5.1 Nadelig resultaat nader geanalyseerd

Resultaat € 1,2 miljoen nadelig

Het resultaat over 2011 ten opzichte van de geactualiseerde begroting kan als volgt worden weergegeven:

	Actuele begroting	Rekening 2011	Afwijking
(in duizenden euro's)			
Totale baten	35.377	38.100	2.723
Totale lasten	36.039	39.220	3.181
Resultaat voor bestemming	(662)	(1.120)	(458)
Mutaties in reserves	823	(32)	(855)
Resultaat na bestemming	161	(1.152)	1.313

De belangrijkste afwijkingen in 2011 zijn:

Omschrijving	Afwijking (in duizenden euro's)	Voor-/nadeel
Scharlakenhof	811	Nadeel
Dotatie voorziening grondexploitatie	422	Nadeel
Overige verschillen	80	Nadeel
Totaal	1.313	Nadeel

<p>Verlies Scharlakenhof € 0,7 miljoen</p>	<p>In 2011 heeft het college besloten om de koopovereenkomst van Scharlakenhof met Optisport te ontbinden. Dit is door de gemeenteraad bekrachtigd. In de jaarrekening van 2010 heeft dit geleid tot het treffen van een voorziening van € 1,2 miljoen op de vordering en de bestaande activa (inzake nog te realiseren afschrijvingen over oude jaren). In 2011 is de boekwaarde van Scharlakenhof gepresenteerd onder de materiële vaste activa en hebben de afschrijvingen over de oude jaren alsnog plaatsgevonden. Omdat vanaf 2013 geen middelen meer zijn gereserveerd voor de exploitatie van het zwembad, is de resterende levensduur op twee jaar gesteld (2011 en 2012) en is de resterende boekwaarde versneld afgeschreven. Dit heeft geleid tot een extra afschrijvingslast van ca. € 0,3 miljoen. Tevens is in 2011 ook geconstateerd dat asbest aanwezig is in het zwembad, waardoor het noodzakelijk was een voorziening te vormen voor de mogelijke kosten voor asbestsanering. Deze kosten zijn op basis van ramingen van een externe partij begroot op een bedrag van € 0,4 miljoen. Al met al leidt dit tot een extra last in de jaarrekening van € 0,7 miljoen.</p>
<p>Verdere verliesvoorziening op grondexploitatieprojecten € 357.000</p>	<p>Gemeente Haren heeft, evenals voorgaand jaar, in de aanloop naar de jaarrekening 2011 de grondexploitatieprojecten beoordeeld. Dit heeft geleid tot herziene calculaties en nieuwe uitgangspunten in de projecten. Als gevolg hiervan zijn voor een aantal projecten verdere verliesvoorzieningen getroffen. Op de niet in exploitatie genomen gronden is in totaal nog € 265.000 afgewaardeerd. Daarnaast is voor het project Onnen-Kooihekman € 157.000 afgewaardeerd vanwege verdere fasering in het uitgifte tempo binnen het project.</p>
<p>Weerstandsvermogen en financiële positie Haren staat aanzienlijk onder druk</p>	<p>5.2 Analyse van het weerstandsvermogen</p> <p>Uit de paragraaf weerstandsvermogen blijkt dat:</p> <p>In de paragraaf weerstandsvermogen is een analyse gegeven van het weerstandsvermogen van de gemeente Haren. Daaruit kan het volgende overzicht worden afgeleid:</p>

Advies aan college en raad:
 Laat een stress-test
 uitvoeren om inzicht te
 krijgen in de toekomstige
 financiële positie

(in duizenden euro's)

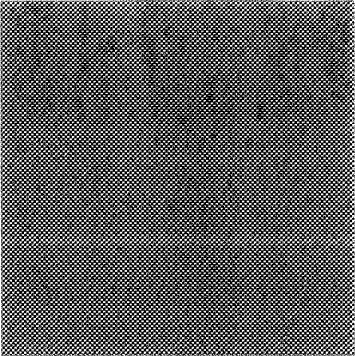
Weerstandsvermogen	Rekening 2010	Rekening 2011	Begroting 2012
Beschikbare weerstandscapaciteit (A)	4.742	833	1.488
Benodigde weerstandscapaciteit (B)	5.172	5.010	5.109
Ratio weerstandsvermogen	0,92	0,17	0,29
Weerstandsvermogen A - B	(430)	(4.177)	(3.621)

Uit bovenstaand overzicht kan naar onze mening worden geconcludeerd dat de financiële positie van de gemeente Haren verslechterd is en aanzienlijk onder druk staat.

In 2011 heeft de gemeente Haren een kadernota weerstandsvermogen en schuldpositie opgesteld. Naar onze mening is dit een prima aanzet voor de implementatie van risicomanagement en weerstandsvermogen. In de notitie is als beleid bepaald dat de ratio van het weerstandsvermogen minimaal 1 moet bedragen. Uit bovenstaand overzicht blijkt echter dat deze daar inmiddels ver onder ligt.

Terugkijkend naar de afgelopen twee verliesgevende jaren blijkt dat met name de verliezen op Scharlakenhof (ruwweg € 2 miljoen) en de afwaarderdingen op de gronden (ruwweg € 1 miljoen) aanzienlijke gevolgen hebben gehad voor de financiële positie en het weerstandsvermogen van de gemeente Haren. Daarbij is het niet uitgesloten dat ook in de komende jaren nog verliezen ontstaan in de grondexploitaties, ook al heeft de gemeente Haren beperkte posities, loopt het project Haren Noord goed en zitten in Haren Noord en Nescio Park nog stille reserves.

Indien het resultaat 2011 volledig zou worden verwerkt in de algemene reserve, zou de AR slechts € 23.000 bedragen. Om die reden heeft het college in haar bestemmingsvoorstel al voorgesteld een tweetal bestemmingsreserves op te heffen. Kijkend naar de overige bestemmingsreserves lijken de toekomstige mogelijkheden daar beperkt.

A large rectangular area of the document is redacted with a dark, textured pattern.

Terecht werkt het college daarom aan een aantal maatregelen om het tekort uit de afgelopen twee jaren om te buigen, door het herijken van projecten, het faseren van investeringen, nieuwe ombuigingsvoorstellen en efficiëncymaatregelen middels samenwerken. In hoeverre deze maatregelen al op korte termijn effect gaan krijgen moet nog worden gezien. Omdat daarnaast nog rekening moet worden gehouden met aanzienlijke nieuwe rijksbezuinigingen (€ 9 - 16 miljard) met gevolgen voor de gemeentefinanciën, het einde van de recessie nog niet in zicht lijkt en er ingrijpende decentralisaties op stapel staan is, kan naar onze inschatting geconcludeerd worden dat de financiële positie van de gemeente Haren aanzienlijk onder druk staat.

Wij adviseren de gemeente Haren daarom een stresstest uit te voeren, waarbij een analyse wordt gemaakt van de effecten van een slecht weer scenario op de financiële positie van de gemeente en de mogelijke manoeuvreerruimte in meerjarenbegroting.

6 Onze aanbevelingen naar aanleiding van de controle

6.1 Grondbeleid en grondexploitaties

Door de aanhoudende recessie en het uitblijven van herstel van de economie blijft de waardering van zowel de in exploitatie genomen als de niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG) een belangrijk risico voor gemeenten. Ook dit jaar zullen gemeenten naar verwachting aanzienlijke afwaarderingen moeten uitvoeren op hun grondposities.

De balanspositie grondexploitaties van de gemeente Haren bedraagt ultimo 2011 afgerond € 16,1 miljoen (2010 € 15,9) en maakt hiermee een aanzienlijk onderdeel (18%) uit van het balanstotaal. Het grootste deel hiervan betreft de boekwaarde van Haren Noord van ongeveer € 9,5 miljoen. Daarbij constateren wij dat binnen de grondexploitatieprojecten weinig buffers aanwezig zijn om eventuele vertragingen in de verkopen of andere negatieve ontwikkelingen op te vangen.

Het afgelopen jaar heeft de gemeente Haren een aantal stappen gezet in de interne beheersing van de projecten. Aan elk project is een projectcontroller toegewezen en in november 2011 heeft na een projectendag een hercalculatie van alle projecten plaatsgevonden. Daarmee is de interne beheersing verbeterd. Voor onze overige bevindingen en aanbevelingen met betrekking tot het proces rondom de grondexploitatie verwijzen wij naar onze managementletter.

De gronden van de gemeente Haren, zijn als volgt te specificeren:

	Rekening 2011	Rekening 2010
Voorraad gronden Haren vrijwel niet gewijzigd		
2011: € 16 miljoen (18% van het balanstotaal)		
Niet in exploitatie genomen bouwgronden	901	1.062
Gronden in exploitatie	15.252	14.866
Grond en hulpstoffen	5	2
Totaal voorraden	<u>16.158</u>	<u>15.930</u>

Vanwege de recessie en de risico's in de grondexploitatie hebben wij een aantal projecten in detail beoordeeld en daarbij tevens gebruik gemaakt van de beschikbare hercalculaties en schattingen van het college (o.a. stand van zaken Projecten en Grondexploitatie). In het vervolg van dit hoofdstuk gaan wij in op de NIEGG en in detail in op een aantal projecten.

Niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG): € 901.000

De niet in exploitatie genomen bouwgronden van € 901.000 bestaan volledig uit strategische gronden. In 2011 heeft een afwaardering plaatsgevonden van afgerond € 200.000 (Onnen Hoolveld) en € 65.000 (Kromme Elleboog). Uit voorzichtigheidsoverwegingen wordt door de gemeente Haren geen rente toegevoegd aan de niet in exploitatie genomen gronden.

Nieuwe notitie commissie BBV heeft gevolgd voor 2012

In februari 2012 heeft de commissie BBV een nieuwe notitie inzake de grondexploitatie uitgebracht (zie ook de bijlage met actuele ontwikkelingen. Hierin zijn een aantal stellige uitspraken opgenomen voor het activeren van kosten bij NIEGG. Daarvoor dient bijvoorbeeld een raadsbesluit te worden genomen waaruit blijkt dat het reële en stellige voornemen bestaat deze gronden in de nabije toekomst te gaan bebouwen. Wij adviseren u de uitspraken en gevolgen van deze notitie voor de gemeente Haren in 2012 nader te analyseren.

Gronden in exploitatie: € 15.252.000

De gronden in exploitatie betreffen de volgende projecten:

	Rekening 2011	Rekening 2010
(in duizenden euro's)		
Komplan	(8)	55
Onnen Kooi-Hekman	726	839
Nesciopark	4.018	3.808
Niet-gerealiseerde boekwinst Nesciopark	(820)	(820)
Haren Noord	13.140	13.516
Niet-gerealiseerde boekwinst Haren Noord	(3.979)	(3.979)
Raadhuisplein/Haderaplein	1.389	1.055
Stationsgebied	786	392
Totaal in exploitatie genomen gronden	15.252	14.866

<p>Afwaardering van € 157.000 op Onnen Kooi-Hekman</p>	<p>In het vervolg gaan wij nader in op de projecten.</p> <p>In 2011 heeft opnieuw een afwaardering plaatsgevonden van de boekwaarde voor een bedrag van € 157.000. Ten behoeve van de doorlichting van de projecten is een nieuwe inschatting gemaakt van de verkopen, welke ten opzichte van de eerdere versie zijn gefaseerd. Hierbij wordt uitgegaan van het jaarlijks verkopen van 1 kavel. Totaal moeten nog 5 kavels worden verkocht voor een totale opbrengst van € 905.000. Omdat in de huidige calculatie nog rekening wordt gehouden met het toevoegen van rente voor de komende 4 à 5 jaren is, op basis van de huidige inschatting, de verliesvoorziening van voldoende niveau.</p>
<p>Waardering grondexploitatie Nesciopark aanvaardbaar (boekwaarde € 3.808.000)</p>	<p>In 2011 heeft een hercalculatie plaatsgevonden van Nesciopark, die sloot op een positief resultaat van afgerond € 4.000. Tijdens onze controle hebben wij met name vragen gesteld over het verwachte uitgiftetempo en de daaraan gerelateerde verwachte verkoopopbrengsten. Inmiddels hebben wij begrepen dat deze hercalculatie achterhaald is, omdat de gemeente Groningen bereid is een aanzienlijke bijdrage te betalen voor de gronden ten behoeve van de uitbreiding van het Transferium. De onderhandelingen hierover bevinden zich in een afrondende fase. De bijdrage van de gemeente Groningen is echter zodanig bepaald dat de grondexploitatie sluitend blijft. Daarnaast is de gemeente Haren in onderhandeling met een marktpartij over de verkoop van 3.000 m² gronden. In maart 2012 is tussen beide partijen een intentieovereenkomst gesloten.</p> <p>Indien bovenstaande transacties doorgaan is het risico van Nesciopark sterk afgenomen ten opzichte van voorgaand jaar. De boekwaarde wordt aanzienlijk lager en er resteert nog maar 9.000 m² aan bouwgrond voor bedrijventerreinen voor de komende 4 jaren. Daarbij heeft de gemeente Haren de mogelijkheid de gemaakte kosten van het transferium alsnog te activeren op de balans. In dat geval zal natuurlijk nog wel dekking moeten worden gevonden voor de kapitaallasten. Op grond van deze schattingen kunnen wij instemmen met de waardering van Nesciopark.</p>
<p>Waardering project Haren Noord (€ 13,5 miljoen) aanvaardbaar</p>	<p>Het project Haren Noord wordt uitgevoerd binnen GEM CV. In december 2011 is een herziene grondexploitatie opgesteld door de GEM. In de grondexploitatie van 2010 werd nog uitgegaan van een verwachte winst van ca. € 0,8 miljoen. In de herziene grondexploitatie 2012 is, als gevolg van wijzigingen in met name de uitgeefbare oppervlakte en aanpassingen en verschuivingen in het programma voor appartementen deze potentieel verwachte winst nagenoeg geheel verdampt.</p>

In tegenstelling tot veel woningbouwprojecten heeft Haren Noord (deelgebied 3) aanzienlijke verkopen gerealiseerd. In totaal zijn 79 kavels verkocht, terwijl er maar 46 gepland waren. Desalniettemin heeft GEM Haren Noord redenen gezien om de toekomstige plannen aan te passen en deelgebied 4 niet meer tot ontwikkeling te brengen. De deelnemende partijen hebben hierover binnen de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA) van de GEM in principe overeenstemming bereikt. Het gevolg van deze aanpassingen is dat het verwachte resultaat weer zal uitkomen op ca. € 0,9 miljoen positief.

Naar aanleiding van bovenstaand is in maart 2012 een (vertrouwelijk) voorstel gedaan aan de raad om de financiële gevolgen voor de gemeente van het niet ontwikkelen van deelgebied 4 te verwerken in de gemeentelijke begroting.

Als gevolg van bovenstaande en het feit dat gemeente Haren binnen het project Haren Noord nog beschikt over een aanzienlijke buffer (een ongerealiseerde boekwinst van ca. € 4 miljoen) zijn wij van mening dat, op basis van de huidige informatie, de waardering van Haren Noord aanvaardbaar is.

Voor de grondexploitatie van het Haderaplein (boekwaarde € 1.389.000) is besloten om een heroriëntatie te starten ten aanzien van de definitieve invulling van het plan. Deze heroriëntatie leidt tot een vertraging in de realisatie van het project. Ondanks deze mogelijke vertragingen wordt tot dusver nog uitgegaan van aanzienlijke grondopbrengsten in 2013 (€ 2,9 miljoen) en 2014 (€ 2,4 miljoen). In de opzet van de grondexploitatie wordt rekening gehouden met een bijdrage vanuit de grondexploitatie aan de investering/kapitaallasten van het nieuwe gemeentehuis. In de oorspronkelijke opzet bedroeg deze bijdrage ca. € 5,3 miljoen, maar bij het vaststellen van de jaarrekening 2010 is deze bijdrage reeds met € 1,7 miljoen verlaagd en is voor ditzelfde bedrag een reserve gevormd.

Bij de actualisatie van de grondexploitatie is duidelijk geworden dat een tekort wordt verwacht van € 0,3 miljoen. Het college stelt voor om dit tekort op de grondexploitatie in mindering te brengen op de bijdrage aan de toekomstige kapitaalslasten van het gemeentehuis zoals opgenomen in de projectcalculatie. In het bestemmingsvoorstel van het college bij de jaarrekening 2011 zal daarom worden voorgesteld de reserve voor de dekking van de kapitaalslasten voor het gemeentehuis aan te vullen met € 300.000. Wij kunnen instemmen met deze verwerkingswijze.

Verlies project
Raadshuisplein/Haderaplein
€ 300.000 verwerkt in
lagere bijdrage kapitaal-
lasten gemeentehuis

6.2 Conclusie waardering voorraad

Bij het opstellen van de jaarrekening moeten vaak schattingen worden gemaakt. Dat geldt zeker voor de waardering van de voorraden gronden in de huidige tijden van recessie. Daarbij is het mogelijk dat toekomstige gebeurtenissen significant afwijken van de huidige verwachting van het college. Op basis van de huidige informatie kunnen wij echter instemmen met de schattingen van het college en zijn wij van mening dat de gronden juist zijn gewaardeerd.

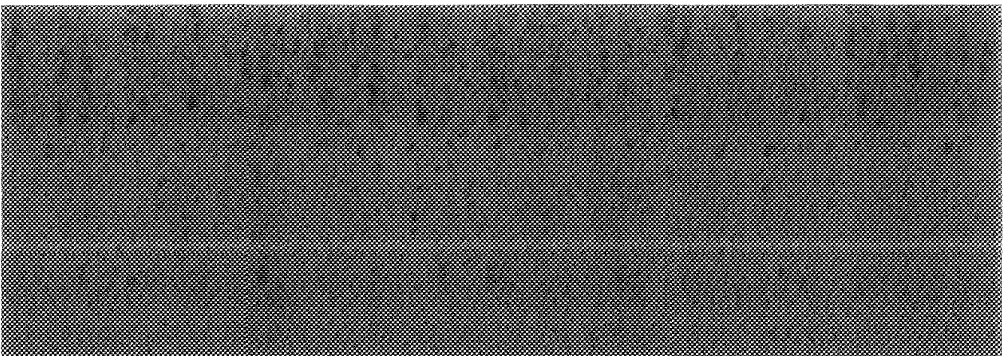
**Voorraden juist
gewaardeerd**

7 Bevindingen controle verantwoording in het kader van Sisa

Wij hebben de in de Sisa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2011.

Op grond van ons onderzoek hebben wij bij de navolgende specifieke uitkeringen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor Sisa geldende rapporteringstolerantie overschrijden.

Nummer specifieke uitkering conform Sisa-bijlage 2011	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
C6	Wet Inburgering	-	-	-
CTC	Investering stedelijke vernieuwing (ISV)	-	-	-
D2	Onderwijsachterstandenbeleid niet-GSB 2006-2010 (OAB)	-	-	-
D5	Regeling verbetering binnenklimaat primair onderwijs 2009	-	-	-
E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaal (Incl. bestrijding spoorweglawaal)	-	-	-
E26	Spoorse doorsnijdingen	-	-	-
E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer Sisa tussen medeoverheden	-	-	-

E29	Tijdelijke regeling eenmalige uitkering stedelijke synergieprojecten Kaderrichtlijn Water	-	-	Kwalitatieve opmerking: Gemeente Haren heeft conform toelichting van Agentschap NL de totale besteding verantwoord. Hiervan is maximaal 30% subsidiabel tot een maximum bedrag van € 600.000.
G1C-1	Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) Gemeentedeel 2011	-	-	
G1C-2	Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) (Gemeenten (incl. WGR) Totaal 2010)	-	-	
G2	Gebundelde uitkering (WWB+WJ+IOAW+IOAZ+levensonderh oud beginnende zelfstandigen Bbz 2004+WWIK)	-	-	
G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)	-	-	
G5	Wet participatiebudget (WPB)	Onzekerheid	p.m.	Vanwege mogelijke interpretatie verschillen bij het uitlezen van de informatie uit het ISI-bestand is het niet mogelijk om de deugdelijke totstandkoming van de

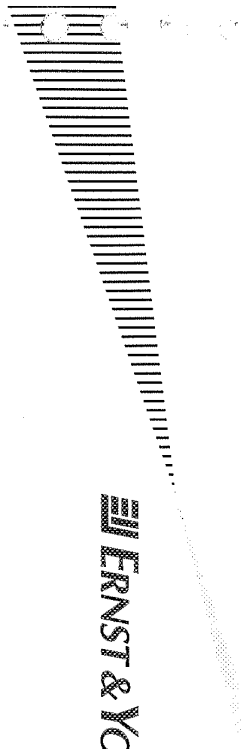
aantallen voor inburgering vast te stellen.

Daarnaast is het aantal door volwassen inwoners behaalde vavo-diploma's en de behaalde NT2-certificaten gebaseerd op externe opgaven, waarvan wij de deugdelijke toestandkoming eveneens niet hebben kunnen vaststellen.

G6	Schuldhelpverlening	-	-	-
H2	Regeling Buurt Onderwijs en Sport (BOS)	-	-	-
H10	Brede doeluitkering Centra voor jeugd en gezin (BDU CJG)	-	-	-

Op grond van de nota verwachtingen accountantsonderzoek kan de controle voor de in de bijlage bij de jaarrekening opgenomen indicatoren 'zonder financiële vaststelling' beperkt blijven tot het beoordelen van de deugdelijke toestandkoming ervan. Dit onderzoek heeft niet geleid tot bevindingen waarvan vermelding in dit verslag noodzakelijk wordt geacht.

Het is overigens verplicht de bovenstaande tabel op te nemen, ook als er geen bevindingen zijn geconstateerd. De Sisa-bijlage dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voor geschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli a.s. elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd. In de bijlage bij dit rapport zijn de bevindingen nogmaals opgenomen ten behoeve van verzending naar het CBS.

ERNST & YOUNG

Bijlagen

informatie uit hoofde van onze functie als controlerend accountant

In onderstaand schema hebben wij een aantal onderwerpen opgenomen die u als raad behulpzaam kunnen zijn bij het invullen van uw controlerende rol.

Aandachtsgebied	Mededeling
<p>Algemeen aanvaarde controlestandaarden</p> <p>Onze controle is verricht in overeenstemming met Nederlands recht waar- onder de Nederlandse controlestandaarden en het Besluit accountants- controle decentrale overheden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke, doch geen absolute, mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang bevat. Onderdeel van onze controle is het verkrijgen van voldoende inzicht in de relevante interne beheersingsmaatregelen teneinde de mate en diepgang van onze testwerkzaamheden te plannen. Wij hebben geen opdracht ontvangen tot controle van de interne beheersing van de financiële verslaggeving en hebben deze dan ook niet uitgevoerd.</p>	<p>Bij de jaarrekening 2011 hebben wij een goedkeurende controleverklaring afgegeven op het gebied van de getrouwheid en een goedkeurend oordeel voor wat betreft de rechtmatigheid.</p>
<p>Controleverschillen</p> <p>Wij informeren de audit commissie omtrent afwijkingen (gecorrigeerd of niet) die wij tijdens onze controle hebben vastgesteld en die naar ons oordeel individueel dan wel gezamenlijk een belangrijke invloed hebben op de financiële verslaggeving door de gemeente.</p> <p>Wij informeren (de audit commissie/de raad) eveneens omtrent niet-gecorrigeerde controleverschillen waarvan het college/management heeft aangegeven dat zij van oordeel is dat deze zowel individueel als gezamenlijk niet materieel zijn voor de jaarrekening als geheel.</p>	<p>Zie paragraaf 4.3 Overzicht controleverschillen.</p>

Aanhefingsgebied	Mededeling
<p>Belangrijke verslaggevinggrondslagen</p> <p>Wij beoordelen de keuze van en de wijzigingen in belangrijke verslaggevinggrondslagen en controleren de toepassing van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).</p>	<p>Er hebben zich in 2011 geen belangrijke wijzigingen voorgedaan in de gehanteerde verslaggevinggrondslagen. De in 2011 doorgevoerde wijzigingen in het BBV zijn, voor zover van toepassing, op toereikende wijze geïmplementeerd.</p>
<p>Onze mening over de gehanteerde waarderingsgrondslagen en naleving van wettelijke bepalingen en richtlijnen voor de financiële verslaggeving</p> <p>Wij bespreken met het college en het management de kwaliteit en niet alleen de aanvaardbaarheid van de gehanteerde waarderingsgrondslagen, de consistente toepassing daarvan, schattingen en de duidelijkheid en volledigheid van de jaarrekening en de daarmee samenhangende toelichtingen.</p> <p>In deze bespreking komen tevens zaken aan de orde die een significante invloed hebben op de kwaliteit van de jaarverslaggeving, zoals:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ nieuwe of gewijzigde waarderingsgrondslagen; ▶ schattingen, beoordelingen en onzekerheden; ▶ bijzondere transacties; ▶ waarderingsgrondslagen met betrekking tot significante jaarrekening-posten, inclusief het tijdstip waarop transacties plaatsvinden en de periode waarin die worden verantwoord. 	<p>De gekozen waarderingsgrondslagen zijn aanvaardbaar en consistent toegepast met betrekking tot de significante jaarrekeningposten en bijzondere transacties. Dit geldt tevens voor het tijdstip waarop die transacties hebben plaatsgevonden, de periode waarin zij zijn verantwoord en de desbetreffende toelichtingen in de jaarrekening.</p>

Aandachtsgebied	Mededeling
<p>Verslaggeving omtrent belangrijke ongebruikelijke transacties en controverse aangelegenheden of nieuwe ontwikkelingen</p> <p>Wij stellen vast of de audit commissie is geïnformeerd over de gehanteerde werkwijze met betrekking tot de verslaggeving omtrent belangrijke ongebruikelijke transacties en de gevolgen van de verwerking van belangrijke controverse aangelegenheden of nieuwe ontwikkelingen, waarvoor geen gezaghebbende regelgeving of algemeen aanvaarde grondslagen bestaan.</p>	<p>Ons is niet gebleken van enige door de gemeente verantwoorde significante ongebruikelijke transactie of enige door de gemeente gehanteerde significante verslaggevinggrondslag met betrekking tot controverse aangelegenheden of nieuwe ontwikkelingen waarvoor onvoldoende gezaghebbende aanwijzingen bestaan</p>
<p>Verschillen van inzicht met het management over administratieve en verslaggevingkwesties</p> <p>Met de audit commissie bespreken wij ieder te rapporteren verschil van inzicht, ongeacht of het naar tevredenheid is opgelost, met betrekking tot aangelegenheden die, afzonderlijk of tezamen, van belang kunnen zijn voor de jaarrekening van de gemeente of voor de controleverklaring.</p>	<p>Er waren geen verschillen van inzicht met het college en het management over de waarderingsgrondslagen, de financiële administratie, de verslaggeving of onze controlewerkzaamheden.</p>
<p>Gevoelige schattingen</p> <p>Bij het opstellen van de jaarrekening dient gebruik te worden gemaakt van schattingen. Bepaalde schattingen zijn bijzonder gevoelig vanwege hun belang voor de jaarrekening en de mogelijkheid dat toekomstige gebeurtenissen in belangrijke mate afwijken van de beoordelingen van het management. Wij stellen vast of de audit commissie is geïnformeerd over het proces dat het management hanteert voor het formuleren van bijzonder gevoelige schattingen en over de grondslag voor onze conclusies ten aanzien van de redelijkheid van die schattingen.</p>	<p>Wij onderschrijven de schattingen en de wijze waarop deze worden gemaakt door het management en het college.</p>
<p>Overleg met andere accountants</p> <p>Wanneer ons is gebleken dat het management met andere accountants heeft overlegd over boekhoudkundige, controle- of verslaggevingkwesties bespreken wij onze visie op belangrijke aangelegenheden waarop dit overleg</p>	<p>Hiervan is ons niet gebleken.</p>

Aandachtsgebied	Mededeling
<p>betrekking had met de audit commissie</p> <p>Ernstige moeilijkheden in de omgang met het management tijdens de uitvoering van de controle</p> <p>Wij informeren de audit commissie over eventuele ernstige moeilijkheden die in verband met de uitvoering van de controle in de omgang met het management zijn ondervonden.</p> <p>Volledigheid verplichtingen, claims, risico's en garanties</p> <p>De gemeente Haren gaat gedurende een boekjaar tal van transacties aan. Het overgrote deel van deze transacties heeft zijn weerslag in de financiële administratie. Een deel van de door uw gemeente in 2011 aangegane transacties heeft geen weerslag in de financiële administratie over 2011, terwijl hieruit wel financiële consequenties kunnen volgen. Als voorbeeld in dit kader noemen wij afgesloten contracten en aansprakelijkheidsstellingen.</p> <p>Ernstige moeilijkheden in de omgang met het management tijdens de uitvoering van de controle</p> <p>Wij melden alle significante tekortkomingen en materiële leemtes in de interne beheersing die wij gedurende onze controle hebben vastgesteld.</p> <p>Werking van de interne beheersingsmaatregelen (waaronder de continuïteit en betrouwbaarheid) van de geautomatiseerde gegevensverwerking</p> <p>In het kader van de controle van de jaarrekening brengt de accountant verslag uit omtrent zijn bevindingen met betrekking tot de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Onze controle was niet primair gericht op het doen van een uitspraak omtrent de continuïteit en betrouwbaarheid van (delen van) de geautomatiseerde gegevens-</p>	<p>Mededeling</p> <p>Geen.</p> <p>Aangezien wij als accountant niet in staat zijn vast te stellen dat alle niet uit de administratie blijvende relevante verplichtingen, risico's en garanties volledig en juist in de jaarrekening zijn verwerkt, hebben wij het college gevraagd schriftelijk te bevestigen dat bij het opmaken van de jaarrekening alle relevante (en bekende) feiten en omstandigheden zijn betrokken. Wij hebben deze bevestiging d.d. 17 april 2012 ontvangen.</p> <p>Onze bevindingen omtrent de interne beheersing hebben wij gerapporteerd in onze managementletter d.d. 13 december 2011.</p> <p>De jaarrekeningcontrole heeft geen tekortkomingen in de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking aan het licht gebracht.</p>

Aandachtsgebied	Mededeling
<p>verwerking en wij hebben daartoe ook geen opdracht van het management ontvangen.</p>	
<p>Overige informatie in documenten die de gecontroleerde jaarrekening bevatten</p>	
<p>Fraude en illegale handelingen waarbij het hoger kader is betrokken en fraude en illegale handelingen die een onjuistheid van materieel belang in de jaarrekening tot gevolg hebben</p> <p>Wij informeren de audit commissie over fraude en illegale handelingen waarbij het hoger kader is betrokken en over fraude en illegale handelingen (of deze nu door het hoger kader of door andere werknemers zijn veroorzaakt) die een onjuistheid van materieel belang in de jaarrekening tot gevolg hebben.</p>	<p>Er is ons niet gebleken van zaken die dienen te worden gemeld.</p>
<p>Onze onafhankelijkheid</p> <p>Onafhankelijkheid is naast deskundigheid een van de pijlers van onze beroepsuitoefening. Wij hechten aan onze reputatie op het gebied van deskundigheid en onafhankelijkheid.</p> <p>Wij kennen een groot aantal maatregelen, vastgelegd in een continu geactualiseerde database, die de onafhankelijkheid dienen te waarborgen. Periodiek wordt de naleving van interne en externe onafhankelijkheidsvoor-</p>	<p>Wij dienen mondeling en schriftelijk van onze onafhankelijkheid melding te maken, ook al concluderen wij dat er geen zaken zijn die redelijkerwijs kunnen worden gezien als zijnde van invloed op onze onafhankelijkheid. Op basis van onze analyse concluderen wij dat wij onafhankelijk zijn geweest in de zin van de Nederlandse wet- en regelgeving.</p>

Aandachtsgebied	Mededeling
<p>schriften beoordeeld, bijvoorbeeld ten aanzien van potentieel conflicterende diensten en de financiële onafhankelijkheid. Onze professionals moeten jaarlijks hun onafhankelijkheid bevestigen.</p>	
<p>WOPT</p> <p>Op grond van de Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens ('WOPT') moeten beloningen, waaronder voorzieningen ten behoeve van toekomstige beloningen (zoals ontslaguitkeringen en pensioen), in de jaarrekening worden vermeld als deze de gemiddelde ministersbeloning (voor 2011 vastgesteld op € 193.000) te boven gaan.</p>	<p>In onze controle is geen overschrijding van deze norm geconstateerd, derhalve heeft de gemeente Haren voldaan aan de WOPT.</p>

Actuele ontwikkelingen

Inleiding	<p>In deze paragraaf schetsen wij een aantal actuele ontwikkelingen in uw sector, waarmee wij eveneens invulling willen geven aan onze natuurlijke adviesfunctie. Dit doen wij vanuit onze rol als accountant, waarbij wij tevens ontwikkelingen weergeven zoals die worden gesignaleerd door de diverse specialistengroepen binnen Ernst & Young (Advisory, Tax, IT).</p> <p>Wij hebben in het kader van onze controle deze actuele ontwikkelingen niet specifiek beoordeeld of toegepast voor uw organisatie, maar zijn vanzelfsprekend graag bereid met u van gedachten te wisselen over de mogelijke specifieke risico's en gevolgen voor uw gemeente.</p>
Decentralisatie rijk 1 Wwv 2 AWBZ 3 Jeugdzorg	<p>Het kabinet heeft drie decentralisaties ingezet: de Wet Werken Naar Vermogen (Wwv:1 januari 2013), de extramuraal begeleiding vanuit de AWBZ naar de Wmo (1 januari 2013 nieuwe instroom, 1 januari 2014 gehele doelgroep) en de Jeugdzorg (1 januari 2015).</p> <p>Door de decentralisaties worden de gemeenten in staat gesteld hun beleid meer integraal op te pakken waardoor burgers beter geholpen worden. Dit stelt gemeenten echter voor grote uitdagingen. Niet in de laatste plaats vanwege een beleidsmatige samenhang voor de doelgroep. Hieronder geven we in vogelvlucht de uitdagingen die gemeenten te wachten staan aan.</p>
Decentralisatie I: <i>Invoering Wet Werken Naar Vermogen</i>	<p>Het is de verwachting dat de Wet Werken Naar Vermogen (Wwv) per 1 januari 2013 wordt ingevoerd, de Wwv is een samenvoeging van (grote delen van) de Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten (Wet Wajong), de Wet Werk en Bijstand (WwB), de Wet Investeren in Jongeren (WIJ) en de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW).</p> <p>Met de nieuwe wet wordt een geheel nieuw stelsel voor de onderkant van de arbeidsmarkt neergezet. Het vraagt gemeenten regie te voeren, keuzes te maken in 'zelf doen of laten uitvoeren' en een beslissing te nemen over welke rol bijvoorbeeld de sociale werkvoorziening gaat vervullen. Ook dienen gemeenten na te denken over slimme (intergemeentelijke) samenwerkingsverbanden. Dit is essentieel om kosten te kunnen besparen en een zo groot mogelijke efficiency te bereiken.</p>

De VNG stelt dat de mate van creativiteit en samenwerkingsbereidheid van alle belanghebbende partijen (gemeenten, UWV-Werkbedrijf, private dienstverleners en werkgevers) om tot regionaal effectieve samenwerkingsverbanden te komen in belangrijke mate bepalend zal zijn voor het antwoord op de vraag in hoeverre de Wwv het gewenste effect gaat sorteren. Gemeenten krijgen één jaar de tijd om zelf tot regionale samenwerking te komen op het gebied van de nieuwe wet. Is die er na een jaar niet dan volgt een van rijkswege opgelegde samenwerking.

*Decentralisatie 2:
AWBZ - extramuraal
begeleiding*

Vanuit de AWBZ wordt de extramuraal begeleiding (inclusief kortdurend verblijf en vervoer) gedecentraliseerd naar de Wmo; per 1 januari 2013 voor nieuwe cliënten (wordt wellicht verschoven naar 1 januari 2014) en herindicaties en per 1 januari 2014 voor de bestaande cliënten.

De beleidsvrijheid die dit met zich meebrengt, stelt gemeenten in staat besparingen te realiseren, zo stelt het rijk. Het kabinet wil hiermee de begeleiding dichterbij de burger en meer in samenhang met ander lokaal ondersteuningsaanbod organiseren. Gemeenten zijn bovendien in staat cliënten te bewegen gebruik te maken van meer passende algemene en/of collectieve voorzieningen.

De indicatiestelling Begeleiding Jeugd (psychiatrisch) wordt momenteel door Jeugdzorg verzorgd. Dit onderdeel zal in het onderdeel Begeleiding AWBZ worden meegenomen. Op een later tijdstip zal de afweging plaatsvinden of dit qua uitvoering onder Jeugdzorg valt of onder de Wmo.

Bij deze decentralisatie betreft het ongeveer 180.000 personen en tussen de € 2 en € 3 miljard aan AWBZ-middelen. De decentralisatie gaat gepaard met een efficiëncykorting van 5% op het totale budget voor begeleiding dat wordt overgeheveld.

Concreet betekent dit dat het nodige afkomt op gemeenten, wat leidt tot onder meer de volgende vragen:

- ▶ Om hoeveel mensen gaat het?
- ▶ Wat willen wij hen als gemeenten gaan bieden, welke dienstverlening?
- ▶ Hoe gaan wij dit organiseren?
- ▶ Hoe gaan wij indiceren, toewijzen en zorg inkopen?
- ▶ Hoe benutten wij raakvlakken met de decentralisaties in de Jeugdzorg en de Wet Werken Naar Vermogen?
- ▶ Wat betekent dit op financieel gebied?

Decentralisatie 3 Jeugdzorg

Gemeenten worden in de komende jaren (uiterlijk per 1 januari 2015) tevens verantwoordelijk voor de uitvoering van alle jeugd- en opvoedhulp voor kinderen, jongeren en hun opvoeders. Door de verschillende onderdelen daarvan bij elkaar te brengen op en rond de natuurlijke leefroutes van jeugdigen en hun gezinnen komt naar verwachting zorg dicht bij huis en integrale ondersteuning gemakkelijker tot stand.

Onderdeel van de veranderingen is tevens de invoering van een nieuw stelsel van passend onderwijs voor kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte. Hierin dienen, scholen, gemeenten en Jeugdzorg samen te werken in regionaal ingedeelde samenwerkingsverbanden. Uiterlijk per 1 augustus 2013 dienen scholen een passende onderwijsplek te kunnen bieden.

Het in de praktijk handen en voeten geven aan deze verantwoordelijkheden op het gebied van jeugdzorg is geen simpele opgave. Het antwoord gaat verder dan het ver- of beleggen van de bestuurlijke verantwoordelijkheid. Het vraagt om de opbouw van een nieuw inhoudelijk fundament.

Gemeenten staan onder meer voor de volgende uitdagingen:

- ▶ doorontwikkelen en vaststellen van de regionale visie op opvoed- en opgroeiondersteuning;
- ▶ verder inventariseren van feiten, cijfers en werksoorten;
- ▶ ontwikkelen van een eenduidige werkwijze die toegang geeft tot jeugdzorg;
- ▶ in kaart brengen van voor- en nadelen voor wat betreft de inkoopstystematiek (PGB/subsidiering/inkoop).

Als de gemeenten deze decentralisatie ook daadwerkelijk aan willen grijpen voor een inhoudelijke vernieuwing van opvoed- en opgroeiondersteuning en hulp, zullen vele gemeenten de vastgestelde visie moeten heroverwegen. Met een hernieuwde visie kunnen gemeenten duurzaam richting geven aan inhoudelijke zorgvernieuwing bij de transitie van de jeugdzorg. Wanneer geen zorginhoudelijke herorientatie plaatsvindt, wordt het systeem uiteindelijk onbetaalbaar en zijn gemeenten niet in staat de zorg te bieden die nodig is.

Veel gemeenten en zorginkopers pleiten daarnaast in meerdere of mindere mate voor een financieringssystematiek waarin ruimte is voor kwaliteit- en resultaatmeting. De vaak versnipperde geldstromen en de daarbij behorende verantwoordings-systematiek veroorzaken veelal een slecht inzicht in de organisatie van de zorg rond een gezin. Een nieuw financieringssysteem is vaak wenselijk om het belang van samenwerken rond een gezin te benadrukken en te versterken.

Wijzigingen WWB 2012	<p>Op 1 januari 2012 zijn een aantal wijzigingen doorgevoerd in de WWB. Deze wijzigingen hebben in hoofdlijnen betrekking op de volgende onderdelen van de WWB:</p> <ul style="list-style-type: none">▶ invoering huishoudtoets (lees: gezinsinkomen) in plaats van partnertoets;▶ wachtperiode voor jongeren van vier weken;▶ intrekking van Wij en de samenvoeging hiervan in de WWB;▶ verplichting maatschappelijk nuttige werkzaamheden. <p>De hiervoor genoemde wijzigingen van de WWB hebben duidelijke gevolgen voor het beleid en de uitvoering van de taken op het gebied van werk en inkomen. Zo moeten de informatiesystemen, procedures, normenkaders en verordeningen aangepast worden of zelfs erbij komen. Het risico is aanwezig dat de uitvoering van de WWB op een aantal vlakken niet rechtmatig zal worden uitgevoerd.</p> <p>Het rijk heeft al aangegeven niet coulant op te treden inzake onrechtmatigheid. Hiervoor zijn al een aantal wijzigingen aangebracht in de Verzamelwet SZW 2012, waardoor het mogelijk wordt om (aanvullende) sancties te treffen tegen gemeenten die de WWB onrechtmatig uitvoeren. Voor de bestaande uitkeringen en/of inkomensvoorzieningen op grond van de WWB en de WJL geldt een overgangperiode tot 1 juli 2012. Voor een aantal doelgroepen geldt zelfs een kortere overgangperiode.</p>
Ontwikkelingen in de verslaggevingsvoorschriften (BBV)	<p>De commissie Besluit Begroting en Verantwoording (Verder BBV) heeft vanaf juli 2011 een viertal notities uitgebracht. In deze notities zijn stellige uitspraken en aanbevelingen opgenomen omtrent de volgende onderwerpen. Wij gaan het komende jaar graag met u in overleg over de mogelijke gevolgen hiervan voor uw gemeente.</p>
Notitie grondexploitaties	<p>De notitie grondexploitaties is vanwege de financieel-economische crisis verder aangescherpt. Aanscherping heeft onder meer plaatsgevonden bij de waardering van 'Niet in exploitatie genomen gronden'. Uitgangspunt van de commissie hierbij is de aanwezigheid van besluitvorming door de gemeenteraad (ambitie en planperiode), voorzichtige toerekening van indirecte kosten (maximaal de huidige marktwaarde) en actuele/adequate financiële berekeningen. De commissie is er een voorstander van dat de kaders rondom grondexploitatie worden vastgelegd in de Verordening 212 (zoals besluitvorming, waardering en resultaatbepaling). Een algemeen uitgangspunt van de commissie is dat voor alle gronden de grondexploitatieberekeningen minimaal een maal per jaar dienen te worden geactualiseerd. Indien de (markt)omstandigheden hier aanleiding voor geven, dient de actualisatie eerder plaats te vinden. Deze notitie is met ingang van de jaarrekening 2012 onverkort van toepassing.</p>

Notitie Incidentele baten en lasten	<p>In het BBV is geen definitie opgenomen omtrent incidentele baten en lasten. De commissie beveelt aan dat iedere gemeente in haar Verordening 212 hiervoor criteria opneemt. Met name het onderscheid tussen structureel en incidenteel is van belang voor de toezichthouder om het materiële begrotingsevenwicht te kunnen vaststellen. Vanaf begrotingsjaar 2013 is de gemeente verplicht om per programma een overzicht op te nemen van de geraamde incidentele baten en lasten en een overzicht van de geraamde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.</p>
Notitie Investeringsen en kredieten	<p>De notitie betreffende investeringen en kredieten is bedoeld om handvatten te geven voor de verdere beheersing van de investeringskredieten. Ter beheersing beveelt de commissie aan om kaders hiervoor op te nemen in de Verordening 212. Hierbij kunnen separate regels ingesteld worden voor incidentele investeringen en routine-investeringen. Daarnaast kunnen kaders worden gesteld over de looptijd van de kredieten en de verplichte informatie bij het aanvragen van kredieten (zoals planning en risico's). De notitie bevat geen verdere voorschriften die invloed hebben op de begroting en/of jaarrekening.</p>
Stelsel- en Schattingswijzigingen	<p>In het BBV zijn waarderingsgrondslagen opgenomen. Deze waarderingsgrondslagen voor waardering en afschrijving van activa zijn nader uitgewerkt in de Verordening 212. De gemeenteraad kan om moverende redenen besluiten de waarderingsgrondslagen en/of de afschrijvingstermijnen te wijzigen. Hierbij wordt dan gesproken over een stelsel- c.q. schattingswijziging. Bij beide wijzigingen geldt dat de (rest)boekwaarde niet mag worden herrekend, maar dat over de langere/kortere/gelijklijvende gebruikperiode wordt afgeschreven. Het verantwoord van eenmalige inhaalafschrijvingen ten laste van het resultaat c.q. vermogen is daarmee niet langer toegestaan. De stellige uitspraken en aanbevelingen zijn van toepassing vanaf begrotingsjaar 2012.</p>
Wet Houdbare Overheids Financien (HOF)	<p>Vanwege de voortdurende crisis en de gebrekkige begrotingsdiscipline, heeft de Europese Commissie recent besloten een duidelijke grens van 3% van het BBP te gaan stellen aan de nationale begrotingstekorten. Daarbij mag de overheidsschuld niet hoger zijn dan 60% van het BBP.</p> <p>Naast de begroting van het rijk zijn ook de begrotingen van gemeenten, provincies en waterschappen onderdeel van de totale overheidsbegroting. De Wet HOF bevat strenge regels om te waarborgen dat het begrotingstekort binnen de perken blijft. Het aandeel van gemeenten in de berekening van het begrotingstekort van 3% bedraagt op basis van het voorstel 0,38%. De Wet HOF wordt naar verwachting per 1 januari 2013 ingevoerd; op dat moment zal ook meer duidelijkheid ontstaan over de exacte normen en eisen die de wet gaat stellen.</p>

De wet HOF kan tot gevolg hebben dat ook gemeenten strenge regels krijgen opgelegd omtrent de bestedingen. Met name het verschil in de toepassing van het kasstelsel bij het rijk (en de berekening van het EMU-saldo) en het stelsel van baten en lasten bij decentrale overheden heeft gevolgen. Het gevolg hiervan is dat ook investeringen en het inzetten van gespaarde reserves leiden tot bestedingen die meetellen in het begrotingsstekort. Door het rijk worden aan gemeenten normen toegekend waarbinnen gemeenten mogen handelen. Overtreding van de norm kan leiden tot een boete.

In de huidige opzet kan de Wet HOF een enorme invloed hebben op de begroting van uw gemeente in de komende jaren. Het gevolg van deze wet kan zijn dat geplande investeringen mogelijk geen doorgang meer kunnen hebben. Op dit moment is de wet echter nog in conceptfase. Wij adviseren u daarom de publicaties en ontwikkelingen in deze wetgeving goed te monitoren en de consequenties hiervan - met name op de meerjarenbegroting - te bezien.

IT-ontwikkelingen

Samenwerkingsverbanden en

IT

De vele ontwikkelingen op het gebied van samenwerking hebben grote invloed op de ICT-organisatie en het beheer van systemen. De ontwikkelingen gaan veelal gepaard met ICT-vraagstukken, onder meer op het vlak van de IT-architectuur, betrouwbare gegevensverwerking, beveiliging, rapportering en complexe gegevensconversies. Dergelijke projecten brengen aanzienlijke risico's met zich mee als het gaat om de betrouwbaarheid van de in systemen aanwezige informatie en de daadwerkelijke realisatie van de beoogde samenwerkingsresultaten. In de praktijk blijkt vaak dat onvoldoende aandacht wordt besteed aan deze aspecten. Wij adviseren u de ICT-risico's in kaart te brengen en expliciet aandacht te besteden aan het mitigeren ervan.

Uitbesteding

Steeds vaker besteden organisaties op diverse niveaus ICT-diensten uit aan derden. Het uitbesteden van diensten betekent niet dat de verantwoordelijkheid ook wordt uitbested. Om inzicht te krijgen in de kwaliteit van de beheerprocessen adviseren wij u een verklaring bij leveranciers op te vragen aangaande de uitbestede processen. Over het algemeen wordt hiervoor een ISAE3402-verklaring gevraagd. Deze verklaring wordt door een auditor afgegeven aan de serviceorganisatie die deze vervolgens aan u ter beschikking kan stellen. De verklaring geeft u inzicht in de kwaliteit van uitbestede processen als wijzigingsbeheer en toegangsbeveiliging.

Bring Your Own Device

Momenteel wordt binnen diverse organisaties nagedacht over invoering van Bring Your Own Device. Bring Your Own Device is het concept waarbij medewerkers gebruikmaken van (computer)apparatuur die niet het eigendom is van de gemeente. Hierbij valt te denken aan de inzet van eigen smartphones of tablets. Indien de gemeente er voor kiest bijvoorbeeld e-mail en agenda via deze persoonlijke apparatuur te ontsluiten, leidt dit tot een aantal vragen op het gebied van beveiliging en beheer. Op welke wijze garandeert uw gemeente bijvoorbeeld de beveiliging van gegevens die naar deze apparatuur wordt toegehaald? En hoewel de inzet van eigen apparatuur kan leiden tot minder beheer van gemeentelijke apparatuur moeten duidelijke afspraken worden gemaakt over de grens van de verantwoordelijkheid. Indien hier onvoldoende aandacht aan wordt besteed, kan het concept namelijk juist leiden tot meer belasting van de IT-organisatie. Tevens bevelen wij u aan expliciet aandacht te besteden aan informatiebeveiliging. Het uitvoeren van een risicoanalyse kan hiervoor een uitgangspunt vormen.

Het Nieuwe Werken

Het Nieuwe Werken is een visie waarbij recente ontwikkelingen in de informatietechnologie als aanjager gelden voor een betere inrichting en beter bestuur van het kenniswerk. Het gaat om vernieuwing van de fysieke werkkplekken, de organisatiestructuur en -cultuur, de managementstijl en niet te vergeten de mentaliteit van de kenniswerker en zijn manager. Het Nieuwe Werken is een uitdaging waar op dit moment in tijden van bezuinigingen en verbetering van de dienstverlening vele organisaties voor staan. Los van de organisatorische problematiek spelen hier ICT-vraagstukken. Op welke manier worden gegevens vanuit de gemeente ontsloten, waar worden ze vervolgens opgeslagen en welke grip heeft u als organisatie nog op deze gegevens? Vragen die veelal nog onbeantwoord blijven zonder adequate analyse. Wij bevelen u aan een risicoanalyse uit te voeren waarbij de risico's van Het Nieuwe Werken in uw situatie worden geconcretiseerd. In dit kader dient in ieder geval aandacht te worden besteed aan harde IT-risico's (onder meer informatiebeveiliging en performance ICT-infrastructuur) en zachte risico's (onder meer cultuur en prestaties van medewerkers). Tevens bevelen wij u aan een nulmeting uit te voeren. Alleen op die wijze wordt duidelijk wat de invloed is van het nieuwe werken op harde en zachte factoren en kunnen resultaten worden bewaakt.

Sociale Media

Ook in de publieke sector wordt in toenemende mate gebruikgemaakt van Sociale Media om de digitale dienstverlening te bevorderen en in contact te komen met burgers en ondernemers binnen uw gemeente. De kracht van Sociale Media uit zich ook in de wijze waarop op snelle en zeer directe wijze een grote groep mensen persoonlijk kan worden bereikt. Sociale Media biedt gemeenten kansen op het terrein van verbetering van de dienstverlening, externe profilering en werving van personeel. Sociale Media heeft echter ook nieuwe risico's als gevolg. Hierbij moet gedacht worden aan onder andere het (on)bewust lekken van gevoelige informatie of reputatieschade door berichtgeving van burgers of vanuit uw eigen organisatie. Sociale Media zijn snel en transparant waardoor een gemaakte fout niet gemakkelijk te herstellen is. Wij bevelen u aan de risico's, die gerelateerd zijn aan Sociale Media, in kaart te brengen en op basis hiervan waar nodig actie te nemen.

Hierbij dient rekening te worden gehouden met factoren als privacybescherming, het lekken van informatie, het niet of niet adequaat reageren op Social Media berichten en het toenemen in plaats van afnemen van kosten.

Informatiebeveiliging

In de brief, die u begin februari van de VNG heeft ontvangen, wordt u geattendeerd op de kortgeleden gepubliceerde 'ICT-beveiligingsrichtlijn voor webapplicaties' van het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC). Overheidsorganisaties worden hierbij opgeroepen onderzoek te verrichten naar de webapplicaties die gebruikmaken van het Digid-authenticatiemechanisme. Wij adviseren u een inventarisatie uit te voeren van de webapplicaties die uw gemeente aanbiedt. Op basis daarvan bent u in staat enerzijds een risicoanalyse uit te voeren op deze applicaties en anderzijds te bepalen welke gebruikmaken van Digid. Wij adviseren u vervolgens onderzoeken die u laat uitvoeren op webapplicaties te verrichten met de 'ICT-beveiligingsrichtlijn voor webapplicaties' als leidraad.

Fiscaalfacten

Tax Control Framework en Horizontaal Toezicht

De huidige economische omstandigheden leiden ertoe dat gemeenten steeds minder financiële middelen tot hun beschikking hebben om hun taken uit te voeren. Gelet op deze beperkingen zijn onverwachte risico's onwenselijk en is het raadzaam eventuele kansen direct te signaleren. Ook op fiscaal gebied zijn dergelijke risico's en kansen dagelijks aan de orde. Een Tax Control Framework (TCF) kan een substantiële bijdrage leveren aan het verminderen van fiscale risico's en eventuele kansen daarin benutten. De implementatie hiervan borgt de fiscale functie binnen de gemeente, de processen en de monitoring daarvan.

Bijkomend voordeel van de aanwezigheid van een TCF is dat de belastingdienst eerder bereid kan zijn tot het sluiten van een convenant inzake Horizontaal Toezicht (HT). HT gaat uit van wederzijds vertrouwen, begrip en transparantie in de relatie tussen gemeente en belastingdienst. Dit wordt als zodanig ook vastgelegd in een convenant en moet leiden tot meer afstemming vooraf en minder controle achteraf door de belastingdienst. In de praktijk blijkt een dergelijk convenant voor gemeenten prima te passen bij hun maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Btw-compensatiefonds

Recente ervaringen geven aan dat gemeenten de percentages van btw-af trek of btw-compensatie onvolledig hebben aangepast aan gewijzigde regelgeving of veranderingen in de activiteiten. Ook is voor de restgroep, waar de btw juist een kostenpost vormt, vaak meer mogelijk om toch aftrek of compensatie te realiseren. Wij bevelen aan deze menpercentages periodiek te onderzoeken zodat kansen en risico's tijdig in beeld zijn.

Daarnaast zijn er belangrijke ontwikkelingen in de aftrek van btw op de bouw en exploitatie van multifunctionele centra. Op grond van jurisprudentie is de mogelijkheid tot aftrek aanzienlijk verruimd.

Werkkostenregeling

2012 is het tweede jaar waarin gekozen kan worden om de werkkostenregeling nog niet toe te passen. Per 1 januari 2014 moet de werkkostenregeling worden toegepast. Indien u nog niet bent overgestapt op de werkkostenregeling is het zaak om 2012 en 2013 te benutten om de impact van de werkkostenregeling op uw organisatie in kaart te brengen. Dit betekent een inventarisatie van bestaande regelingen en het vaststellen welke maatregelen nodig zijn om een overstap soepel te laten verlopen.

Een overgang naar de werkkostenregeling vraagt, gezien de impact op uw organisatie, voorbereiding en introductietijd. Wij raden u dan ook aan om tijdig de inventarisatie in gang te zetten om zo de overgangsfaren 2012 en 2013 optimaal te kunnen benutten voor het inrichten van uw administratieve organisatie en eventuele noodzakelijke aanpassingen van arbeidsvoorwaarden tijdig af te kunnen stemmen met de werknemers(vertegenwoordiging).

Fiscale toets declaratie

Tijdens recente boekenonderzoeken van de belastingdienst valt op dat er een hogere attentiewaarde is voor de juiste fiscale behandeling van gedeclareerde onkosten. In de praktijk blijkt dat doordat het declaratieproces primair gericht is op het vaststellen van rechtmatigheid van de declaraties veelal een fiscale toets ontbreekt. Als gevolg hiervan blijkt het in veel gevallen niet mogelijk om tijdens looncontroles vast te stellen dat declaraties op de juiste gronden onbelast zijn uitbetaald. Dit kan resulteren in forse naheffingen.

Aangezien het niet juist documenteren van de reden waarop een declaratie onbelast kan worden uitbetaald kan leiden tot naheffingen, adviseren wij u de bestaande procedures op dit punt te beoordelen en indien nodig aan te passen.

